

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sen. zn. 29 ICdo 29/2022, ECLI:CZ:NS:2024:29.ICDO.29.2022.1

Číslo: 4/2025

Právní věta:

Jde-li o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, insolvenční správce může podat odpůrčí žalobu (v souladu s § 239 odst. 3 insolvenčního zákona) pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.01.2024

Spisová značka: 29 ICdo 29/2022

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Lhůta prekluzivní [Lhůty], Majetková podstata, Návrh na zahájení řízení, Neúčinnost právního jednání, Neúčinnost právního úkonu (jednání), Změna návrhu na zahájení řízení

Předpisy: § 111 IZ

§ 235 odst. 2 IZ

§ 239 odst. 1 IZ

§ 239 odst. 3 IZ

§ 95 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 11. 2021, v bodech II., III., IV., V., VI., VII. a VIII. výroku rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 58 ICm 161/2020, a ve druhém výroku o nákladech řízení i doplňující rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 58 ICm 161/2020, a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 21. 9. 2020, č. j. 58 ICm

161/2020-98:

[1] Zamítl žalobu, jíž se žalobce (LIQUIDATORS v. o. s., jako insolvenční správce dlužníka MORITZ ZDEKAUER 1810, s. r. o.) domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva k pohledávkám ze dne 2. 3. 2017 (dále jen „zástavní smlouva“) s žalovaným (CORI MUCIDA s. r. o.) [respektive jeho právním předchůdcem], a na jehož základě byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 2. 5. 2017 (dále jen „smlouva o poskytování bankovních služeb“), je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod I. výroku).

[2] Určil, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit společnosti Raiffeisenbank a. s. (dále jen „banka“) zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body II. až V. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč (bod VI. výroku).

[4] Rozhodl o soudním poplatku a nákladech řízení (body VII. a VIII. výroku).

2. Prvním výrokiem doplňujícího rozsudku ze dne 30. 4. 2021, č. j. 58 ICm 161/2020-129, insolvenční soud doplnil výrok rozhodnutí tak, že:

[1] Zamítl žalobu na určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření smluvního závazku s žalovaným (respektive jeho právním předchůdcem), na jehož základě byly platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného provedeny, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod IX. výroku).

[2] Zamítl žalobu na určení, že jednání dlužníka spočívající v provedení plateb dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body X. až XIII. výroku).

Druhým výrokiem doplňujícího rozsudku insolvenční soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o vyhlášení doplňujícího rozsudku.

3. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Dlužník a společnost CORI REAL a. s. (právní předchůdce žalovaného, dále též jen „společnost CR“) uzavřeli dne 2. 3. 2017 zástavní smlouvu zajišťující pohledávky společnosti CR, jež vznikly na základě smluvního vztahu, kdy se společnost CR zavázala za účelem zlepšení cashflow dlužníka hradit dluhy třetích osob (zákazníků dlužníka) a dlužník se zavázal tyto částky vrátit, jakmile mu bude zapláceno zákazníkem (vznik bezdůvodného obohacení na straně dlužníka), a to na základě výzvy nebo nejpozději do 3 dnů od připsání částky na účet dlužníka. Zástavou se podle zástavní smlouvy rozumí veškeré peněžní prostředky vedené na účtu dlužníka u banky, které představují pohledávku dlužníka za bankou v souladu se smlouvou o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 2. 5. 2017.

[2] Společnost CR a dlužník podepsali dne 11. 12. 2017 oznámení o zřízení zástavního práva k pohledávkám z běžného účtu, jež doručili bance. Banka je vzala na vědomí dne 15. 12. 2017, přičemž potvrdila, že v případě porušení smluvního vztahu, což oznámí zástavní věřitel, je povinna zablokovat účet a neumožnit dlužníku, aby s ním nakládal a přestane vyplácet veškeré platby vyjma plateb zástavnímu věřiteli.

[3] Dne 12. 10. 2018 žalovaný oznámil bance, že došlo k porušení smluvního vztahu, a požádal o zablokování účtu dlužníka do 24 hodin od doručení a vyplacení celého zůstatku deponovaného na účtu.

[4] Insolvenční řízení bylo zahájeno podáním insolvenčního návrhu, který došel insolvenčnímu soudu dne 24. 10. 2018 s tím, že dne 25. 10. 2018 byla vydána vyhláška, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (A-12).

[5] Mezi účastníky je nesporné, že 31. 10. 2018, 1. 11. 2018 a 14. 1. 2019 byly na účet žalovaného připsány finanční prostředky v celkovém objemu 2 772 651 Kč.

[6] Dne 16. 1. 2019 insolvenční soud usnesením (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

4. Insolvenční soud, cituje § 205 odst. 1, § 235 odst. 1, § 240 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 1936 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), dospěl k závěru, že v daném případě nemohlo jít mezi žalovaným a dlužníkem o plnění pomocí třetí osoby ve smyslu § 1935 o. z., neboť zákazníci dlužníka s tímto plněním nedali souhlas (o skutečnosti, že jejich dluh uhradil žalovaný, nevěděli) a nemohou tedy za takové plnění odpovídat. Žalovaný též po zákaznících dlužníka nikdy nevyžadoval plnění z regresního nároku.

5. Insolvenční soud tak dovodil, že ačkoliv společnost CR či žalovaný uhradili v přesně neurčených termínech částky rovnající se kupním cenám, které vyplývaly z kupních smluv, které dlužník uzavřel se svými obchodními partnery, byly tyto platby uskutečněny bez souhlasu kupujících. Ti tak stále byli zavázáni hradit kupní ceny dlužníkovi. Dlužníkův nárok však již těmito platbami zanikl. Proto v okamžiku, kdy kupující z kupní smlouvy uhradili kupní cenu dlužníku, splnili materiálně svůj vlastní dluh a zprostili se svých dalších povinností. Bylo-li cílem platby žalovaného, případně společnosti CR, poskytnout dlužníku pouhou finanční výpomoc do doby úhrady dluhu zákazníky dlužníka, pak šlo o bezúročnou zápůjčku podle § 2390 o. z.

6. Jestliže dlužník jako zapůjčitel finanční prostředky vrátil vydlužiteli po zahájení insolvenčního řízení, porušil tím § 111 insolvenčního zákona, neboť takovým nakládáním s majetkovou podstatou došlo k jejímu nikoliv zanedbatelnému zmenšení a nešlo o peněžité závazky, které by dlužník byl oprávněn plnit za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. Nadto si k těmto jednáním nevyžádal dlužník ani žalovaný souhlas insolvenčního soudu. Insolvenční soud proto rozhodl, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení, které umožňovalo provedení plateb, jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinná. Zároveň uložil žalovanému povinnost takto získanou finanční částku vydat na účet majetkové podstaty.

7. Vlastní uzavření zástavní smlouvy podle insolvenčního soudu ještě nebylo zvýhodňujícím úkonem, neboť nenaplněvalo znaky § 111 insolvenčního zákona. Proto žalobu v tomto rozsahu zamítl.

8. Poté, co žalovaný podal odvolání (proti bodům II. až VIII. rozsudku) insolvenční soud na základě pokynu odvolacího soudu, který vyslovil názor, že nedošlo k vyčerpání celého předmětu řízení, rozhodl doplňujícím rozsudkem podle § 166 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního

řádu (dále též jen „o. s. ř.“).

9. Doplnující rozsudek insolvenční soud odůvodnil tím, že žalobce se nejprve domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření blíže nespecifikovaného smluvního závazku s žalovaným, respektive se společností CR, na jehož základě byly uskutečněny čtyři ve výroku specifikované platby, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod I. petitu). Dále se domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající právě v označených platbách, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body II. až V. petitu). Podle insolvenčního soudu následně žalobce podáním ze dne 22. 7. 2020 žalobu pouze upřesnil tím, že v nově navrženém bodu I. petitu navrhoval určit, že jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným, na jejímž základě byly uskutečněny specifikované platby, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné. Bod II. petitu nově navržený v podání žalobce pak byl totožný s původně uvedeným bodem VI. petitu žaloby. Zároveň v tomto podání žalobce navrhl, aby soud eventuálně (nevyhoví-li požadavku na určení neúčinnosti zástavní smlouvy), rozhodl o určení, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné. Insolvenční soud měl za to, že po zamítnutí žaloby na určení „ve znění upřesnění žaloby“, vyhověl všem částem eventuálního petitu. Na základě pokynu odvolacího soudu však rozhodl i o zamítnutí „původního znění žaloby“.

10. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem změnil výroky II. až VIII. rozsudku insolvenčního soudu tak, že se „žaloba doručená dne 22. 7. 2020“ odmítá (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok). Ve zbývajícím rozsahu nabyl rozsudek insolvenčního soudu právní moci, neboť žádný z účastníků v této části nepodal odvolání.

11. Odvolací soud, cituje § 239 a § 160 odst. 4 insolvenčního zákona a 41 odst. 2 o. s. ř., nejprve zdůraznil, že o (původní) části žaloby bylo rozhodnuto doplnujícím rozsudkem, který nabyl právní moci, tak, že byla zcela zamítnuta. Insolvenční soud rozhodl odvoláním napadeným rozsudkem tak, že vyhověl všem částem eventuálního petitu (když měl chybně za to, že tímto podáním byla žaloba jen upřesněna). Podle odvolacího soudu však platí, že „pokud by žaloba byla pouze upřesněna, pak se tak děje (zpravidla) k výzvě soudu, proto, že neobsahovala např. určité vymezení odporovatelného právního úkonu dlužníka. Pokud by byla rozšířena nebo změněna, pak o ní mohl insolvenční soud rozhodnout až poté, co její rozšíření nebo změnu připustil usnesením podle § 95 o. s. ř.“

12. Podle odvolacího soudu byla původní žaloba ze dne 13. 1. 2020 perfektní a bez závad, žalobce tedy žádné vady žaloby neodstraňoval, přičemž k takovému jednání nebyl soudem ani vyzván. Podáním ze dne 22. 7. 2020 žalobce reagoval na dosavadní průběh řízení a prostřednictvím navrhovaného „doplnění“ se snažil eliminovat neúspěch ve věci. Žalobce vedle dosavadního nároku, který nadále požadoval, uplatnil ještě nárok další, samostatný, aniž původní předmět řízení doznal změny. Takové jednání je třeba považovat za další žalobu. Protože úpadek dlužníka byl zjištěn již 16. 1. 2019 a podání bylo doručeno soudu až 22. 7. 2020, prekluzivní lhůta jednoho roku podle § 239 insolvenčního zákona žalobci v případě nově požadovaného nároku marně uplynula a odpůrcí nárok tak zanikl.

13. K argumentaci žalovaného odvolací soud dále doplnil, že účinky koncentrace řízení nastaly až na jednání 7. 9. 2020, neboť až na tomto jednání soud prvního stupně ukončil dokazování a účastníky řádně poučil podle § 119a a § 205a o. s. ř. Podání tak z hlediska koncentrace bylo včasné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá jednak na vyřešení právních otázek, při

jejich řešení se v části odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a jednak (zčásti) na vyřešení právních otázek v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešených. Tvrdí, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

15. Dovolatel konkrétně předkládá tyto otázky:

[1] Vztahuje se na podání odpůrcí žaloby podle § 111 insolvenčního zákona prekluzivní lhůta jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona?

[2] Má podání „zpřesňující“ petit žaloby zachovány účinky podané žaloby, nebo se jedná o novou žalobu (změnu žaloby)?

16. Dovolatel míní, že na podání odpůrcí žaloby proti úkonům dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona se nevztahuje prekluzivní lhůta jednoho roku podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Argumentuje především tím, že jednání v rozporu s § 111 insolvenčního zákona mohou být učiněna i později než 1 rok po rozhodnutí o úpadku. V takovém případě by dlužník mohl vyvádět majetek z majetkové podstaty bez rizika zpochybnění jeho jednání odpůrcí žalobou. K tomu poukazuje na komentářovou literaturu, konkrétně na názor vyjádřený v díle Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2019, str. 296 a str. 650.

17. Z uvedeného dovolatel dovozuje, že i kdyby jeho podání ze dne 22. 7. 2020 bylo novým nárokem, nebylo by možno je odmítnout pro opožděnost.

18. Dále dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že podání ze dne 22. 7. 2020 bylo novým návrhem (žalobou). Uvádí, že šlo pouze o zpřesnění žaloby, jelikož v době podání neměl veškeré informace a neznal souvislosti, jež se dozvěděl až na jednání konaném dne 29. 6. 2020. Insolvenční soud jej tehdy poučil o nutnosti zpřesnění petitu, respektive doplnění žaloby, a to právě při označeném soudním jednání. Vzhledem k tomu nemohlo jít o novou žalobu, ale pouze o zpřesnění (doplnění) stávající žaloby; proto byly zachovány účinky původní žaloby. K tomu odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2018, sen. zn. [29 ICdo 84/2016](#).

19. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné, případně zamítnout. K výkladu § 111 insolvenčního zákona uvádí, že v českém právním řádu platí, že v zásadě [s výjimkou vlastnického práva (a některých dalších práv)] se veškerá práva promlčují či prekludují, stejně jako jsou stanoveny lhůty k uplatnění práva, aby nevznikal nežádoucí dlouhodobý stav právní nejistoty. Přitom není žádného důvodu, aby se tento princip nevztahoval i na jednání dlužníka v insolvenčním řízení a na související možnost podat odpůrcí žalobu. Opačný výklad by přinesl nejistotu zúčastněným stranám, což odporuje účelu této právní úpravy. K tomu žalovaný poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, a to na usnesení ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2299/2013](#), uveřejněné pod číslem 34/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2015“), na rozsudek ze dne 30. 9. 2015, sen. zn. [29 ICdo 17/2013](#), a na usnesení ze dne 30. 5. 2019, sen. zn. [29 ICdo 177/2017](#). Dále žalovaný odkazuje na důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a to k bodům 131-145. Z ní dovozuje, že i neúčinnost právních jednání dle § 111 insolvenčního zákona se prosazuje výlučně odpůrcí žalobou, k jejímuž podání je stanovena lhůta podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Shodně s odvolacím soudem má za to, že podání ze dne 22. 7. 2020 nepředstavovalo pouhé zpřesnění žaloby, ale dovolatel jím uplatnil nový nárok. Žalovaný

konečně zpochybňuje tvrzení dovolatele, že jej insolvenční soud poučil o nutnosti změnit petit žaloby. Namítá, že taková skutečnost není zaznamenána v protokolu z jednání ze dne 29. 6. 2020 ani v dalším obsahu spisu.

20. V replice k vyjádření žalovaného dovolatel setrvává na názoru, že se v daném případě neuplatní prekluzivní lhůta podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Zdůrazňuje, že rozlišujícím charakterem mezi neúčinností podle § 111 a § 235 insolvenčního zákona je okamžik, kdy bylo učiněno odporovatelné právní jednání dlužníka. Neúčinnost dle § 111 insolvenčního zákona se vztahuje na právní jednání dlužníka učiněná poté, co nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení. Druhá strana tak již mohla a měla vědět, že na majetek dlužníka je vedeno insolvenční řízení.

III.

Přípustnost dovolání

21. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

22. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním předestřených otázek, neboť otázka [1] dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu zodpovězena a při řešení otázky [2] se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu (dále označené).

IV.

Důvodnost dovolání

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

K otázce [1] (uplatnění prekluzivní lhůty podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona na odpůřčí žaloby podle § 111 insolvenčního zákona)

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 111

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků

spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 235

(...)

(2) Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrcí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak.

(...)

§ 239

(1) Odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními, a to odpůrcí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůrcí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat.

(2) Rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůrcí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůrcí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou.

(3) Insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůrcí nárok zanikne.

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžité plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrcí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkovu právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

Uvedená ustanovení insolvenčního zákona platí v nezměněné podobě ode dne zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (od 24. 10. 2018).

26. Nejvyšší soud předesílá, že z jeho ustálené judikatury při výkladu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013, se podává, že k tomu, aby se prosadila neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, nebylo nezbytné, aby se insolvenční správce domáhal jejího určení odpůrcí žalobou [viz již usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 67/2014](#), uveřejněné pod číslem 62/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 62/2017“)].

27. K tomu Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 3295/2021](#), doplnil, že nebyl-li insolvenční správce povinen podat odpůrcí žalobu, nemohlo se uplatnit (přínejmenším v době do 31. 12. 2013) omezení vyplývající z § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Insolvenčnímu správci tak nemohla plynout prekluzivní lhůta k podání odpůrcí žaloby. To však ještě neznamená, že by právo

insolvenčního správce uplatnit neúčinnost právních úkonů dlužníka učiněných v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona nebylo (podle v té době rozhodné právní úpravy) nijak časově omezeno. V takovém případě by totiž třetí osoby, vůči nimž důsledky zákonné neúčinnosti působí (§ 111 odst. 3 insolvenčního zákona) byly tam, kde se neúčinnost neprosazuje prostým soupisem uniklého majetku do majetkové podstaty dlužníka, vystaveny nejistotě, zda a kdy vůbec bude vůči nim neúčinnost uplatněna (zda se jí insolvenční správce dovolá).

28. V oné věci se Nejvyšší soud zabýval odpůrcí žalobou podanou po 1. 1. 2014, kterou insolvenční správce odporoval právním úkonům dlužníka učiněným v době do 31. 12. 2013 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, přičemž promlčecí doba ohledně práva insolvenčního správce uplatnit zákonnou neúčinnost právních úkonů začala běžet (mohla začít běžet) v době před 1. 1. 2014 (srov. § 3036 o. z.). Na výše uvedeném základě Nejvyšší soud v označeném rozhodnutí dovedl (srov. odstavec 45. odůvodnění tamtéž), že v poměrech insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 platilo, že právo insolvenčního správce uplatnit zákonnou neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, se promlčuje v obecné tříleté promlčecí době podle § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). S ohledem na to, že neúčinnost právních úkonů podle § 111 insolvenčního zákona se prosadí (lze se jí dovolat) jen tehdy, je-li zjištěn úpadek dlužníka, může být uplatněna až po rozhodnutí o úpadku. Jde-li o právní úkony učiněné dlužníkem od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do rozhodnutí o úpadku, insolvenčnímu správci začíná běžet promlčecí doba k uplatnění (k dovolání se) neúčinnosti těchto právních úkonů ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku.

29. Konečně k povaze lhůty k podání odpůrcí žaloby se Nejvyšší soud vyjádřil již v důvodech [R 34/2015](#), kde vysvětlil, že prekluze odpůrcího nároku podle § 239 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona slouží k ochraně osob, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění do majetkové podstaty (tj. osob, v jejichž prospěch byl právní úkon učiněn nebo kterým vznikl z odporovatelných právních úkonů dlužníka prospěch).

30. V takto ustaveném judikatorním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené otázky níže uvedené závěry.

31. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období (do něž spadají i odporovaná právní jednání v této věci) interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona a v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2021“). Nejvyšší soud tedy bude při dalších úvahách v této věci dále používat terminologii zavedenou s účinností od 1. 1. 2014.

32. Z § 235 odst. 2 insolvenčního zákona v jeho současném znění [po novele provedené s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), se znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] se podává, že neúčinnost právních jednání dlužníka lze zásadně založit pouze rozhodnutím soudu (o odpůrcí žalobě) i v případě těch právních jednání, která označuje za neúčinná (ze zákona) insolvenční zákon. Řečené platí též pro právní jednání odporující úpravě obsažené v § 111 insolvenčního zákona (k výjimce z pravidla uvedeného v § 235 odst. 2 insolvenčního zákona srov. 246 odst. 2 insolvenčního zákona). Ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona pak výslovně opravňuje insolvenčního správce k podání odpůrcí žaloby i v těch insolvenčních řízeních, v nichž není osobou s dispozičním oprávněním. Insolvenční správce tedy

může podat odpůrčí žalobu v době od rozhodnutí o úpadku dlužníka (kdy jej insolvenční soud ustanovuje do funkce), bez zřetele k tomu, zda insolvenční soud rozhodl o způsobu řešení úpadku dlužníka (ve smyslu § 4 insolvenčního zákona).

33. Zbývá určit, zda úprava omezující možnost insolvenčního správce podat odpůrčí žalobu (tam, kde je to nezbytné pro výkon odpůrčího práva) propadnou hmotněprávní lhůtou 1 roku počítanou ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, obsažená v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona se uplatní (může či má uplatnit) i u těch odpůrčích žalob, jimiž insolvenční správce odporuje právním jednáním dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona.

34. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), Nejvyšší soud uvádí, že odpověď na otázku označenou v předchozím odstavci se nepodává ani z důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 294/2013 Sb. který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 – 2013) jako tisk č. 929/0.

35. V soudní praxi nicméně není (dosud nebylo) pochyb o tom, že od zavedení pravidla, podle kterého se i zákonná neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného v rozporu s § 111 insolvenčního zákona v době od 1. 1. 2014 prosazuje (může prosadit) jen prostřednictvím odpůrčí žaloby (v § 235 odst. 2 insolvenčního zákona), se u odpůrčích žalob, jimiž insolvenční správce odporuje právním jednáním dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, uplatňují pravidla formulovaná v § 239 odst. 1, 2 a 4 insolvenčního zákona. Jde tedy o to, zda existuje nějaká překážka, jež brání (nebo by mohla bránit) tomu, aby pro takové odpůrčí žaloby platilo i pravidlo formulované v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (omezující možnost podání odpůrčí žaloby tam stanovenou propadnou hmotněprávní lhůtou). Přitom Nejvyšší soud opět připomíná (ve shodě se závěrem promítnutým i v odstavci 45. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3295/2021](#)), že insolvenční správce může uplatnit zákonnou neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného v době od 1. 1. 2014 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona odpůrčí žalobou nejdříve ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (srov. shodně již [R 62/2017](#)).

36. Je zjevné, že nic nebrání uplatnění § 239 odst. 3 insolvenčního zákona na právní jednání, která dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do rozhodnutí o úpadku. Jak plyne z ustálené judikatury (srov. [R 34/2015](#) jak citováno v odstavci 29. odůvodnění shora), stanovení prekluzivní lhůty má svůj účel. Jde především o odstranění možné dlouhodobé právní nejistoty osob, které se na neúčinném právním jednání podíly (v jejichž prospěch byl učiněn či z něho měly prospěch), ale i samotného dlužníka a jeho věřitelů (účastníků insolvenčního řízení). Prostřednictvím § 239 odst. 3 insolvenčního zákona se tedy v dotčených právních vztazích promítá princip právní jistoty plynoucí z článku 1 odst. 1 Ústavy České republiky. Při stanovení počátku běhu propadné lhůty ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku, pak insolvenčnímu správci nic nebrání v plném využití této lhůty. Přitom délka lhůty (1 rok), je dostatečně dlouhá k tomu, aby si insolvenční správce opatřil dostatek informací o sporném právním jednání dlužníka a mohl se rozhodnout, zda toto jednání zpochybní odpůrčí žalobou.

37. Postup podle litery zákona (podle jazykového vyjádření daného ustanovení) je tedy problematický jen v těch případech, kdy dlužník činí právní jednání neslučitelná s omezeními nastavenými insolvenční úpravou dokonce (až) poté, co nastaly účinky rozhodnutí o jeho úpadku a nejde-li současně o právní jednání, jejichž důsledky upravuje insolvenční zákon pro dané období jinak (zpravidla přísněji) [srov. v návaznosti na § 109 odst. 5 insolvenčního zákona opět § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, nebo (k modifikacím pravidla obsaženého v § 111 insolvenčního zákona) důvody [R 27/2021](#)]. Pojímáno jazykovým vyjádřením daného ustanovení by totiž platilo, že čím později (po účinnosti rozhodnutí o úpadku) učiní dlužník právní jednání odporující § 111

insolvenčního zákona, tím kratší bude propadná lhůta stanovená insolvenčnímu správci k podání odpůrcí žaloby v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (jelikož její počátek je navázán na účinky rozhodnutí o úpadku). Dovedeno ad absurdum, u právního jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona v době delší 1 roku od účinnosti rozhodnutí o úpadku, by insolvenční správce nemohl podat odpůrcí žalobu vůbec.

38. Situace, kdy by doslovná aplikace § 239 odst. 3 insolvenčního zákona vedla k oněm absurdním důsledkům, se v insolvenčních řízeních vyskytují jen výjimečně (jak plyne i z dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, předmětem sporů z odpůrcích žalob jsou co do právních jednání, která dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, zásadně ta právní jednání, která dlužník učinil před účinností rozhodnutí o úpadku). Při výjimečném vybočení z pravidelného chodu věcí (založeném právním jednáním, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku) je podle Nejvyššího soudu namísto nikoli opuštění pravidla obsaženého v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (ať již v tom směru, že by bylo nezbytné se uchýlit k uplatnění obecných promlčecích lhůt, nebo v tom směru, že by neměla platit lhůta žádná) nýbrž jeho přizpůsobení (v souladu s výkladem *e ratione legis*) logice věci.

39. Úprava obsažená v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona vychází z nevysloveného leč zřejmého předpokladu, že v době, kdy nastanou účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, již proběhlo právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona (tedy především právní jednání, které dlužník učinil až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na jeho majetek). Vzhledem k tomu, že (jakoukoli) odpůrcí žalobu lze podat (a právnímu jednání dlužníka tak odporovat) vždy až poté, co dlužník učinil právní jednání, kterému se odporuje, je zjevné, že u právního jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o úpadku, může jakákoli lhůta k podání odpůrcí žaloby (k uplatnění odpůrcího nároku) začít běžet nejdříve poté, co dlužník učinil právní jednání, kterému se odporuje. Tomu odpovídá výklad, podle kterého tam, kde jde o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, začíná běžet propadná hmotněprávní lhůta 1 roku určená insolvenčnímu správci k podání odpůrcí žaloby ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

40. Nejvyšší soud tedy v odpověď na otázku č. [1] shrnuje, že:

[1] Insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu, kterou odporuje právnímu jednání, jež dlužník učinil v době od 1. 1. 2014 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka (§ 239 odst. 3 insolvenčního zákona).

[2] Jde-li o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu (v souladu s § 239 odst. 3 insolvenčního zákona) pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

41. Dovolání proto potud není důvodné.

K otázce [2] (povaha doplnění/změny žaloby)

42. Z obsahu spisu plyne, že:

[1] Žalobou ze dne 13. 1. 2020 doručenou insolvenčnímu soudu téhož dne se žalobce domáhal určení, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v uzavření smluvního závazku s žalovaným (respektive

jeho právním předchůdcem), a na jehož základě (jehož úhradě) byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

2/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

3/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

4/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

5/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

6/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

[2] Z protokolu o jednání ze dne 29. 6. 2020 (č. l. 53) se podává, že insolvenční soud sdělil účastníkům předběžný názor na věc a poučil účastníky podle „§ 115a odst. 1 a 3 o. s. ř.“ o tom, že skončením prvního jednání ve věci nastane koncentrace řízení. Z protokolu dále vyplývá, že žalobce trval na podané žalobě i poté, co insolvenční soud sdělil účastníkům předběžný názor na věc.

[3] Podáním ze dne 22. 7. 2020 (č. l. 60) žalobce „s ohledem na závěry soudu prvního stupně při jednání konaném dne 29. 6. 2020 doplnil žalobu“ o eventuální petit tak, že navrhl, aby insolvenční soud určil, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným (respektive jeho právním předchůdcem), a na jehož základě byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

2/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

Pro případ, že by insolvenční soud neshledal jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným neúčinným, žalobce požadoval, aby insolvenční soud eventuálně určil, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

2/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

3/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

4/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

5/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

[4] Z protokolu o jednání ze dne 7. 9. 2020 (č. l. 89) se podává, že insolvenční soud poučil účastníky podle § 119a a 205a o. s. ř. a odročil jednání za účelem vyhlášení rozsudku na 21. 9. 2020.

[5] K výzvě insolvenčního soudu ze dne 27. 1. 2021 (č. l. 118) žalobce v podání ze dne 5. 2. 2021 (č. l. 122) sdělil, že trvá na žalobě i v té části, o níž bylo (následně) rozhodnuto doplňujícím rozsudkem.

43. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu:

§ 43

(1) Předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést.

(...)

§ 79

(1) Řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou.

(...)

§ 95

(1) Žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Změněný návrh je třeba ostatním účastníkům doručit do vlastních rukou, pokud nebyli přítomni jednání, při němž ke změně došlo.

(2) Soud nepřipustí změnu návrhu, jestliže by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu. V takovém případě pokračuje soud v řízení o původním návrhu po právní moci usnesení.

Ustanovení občanského soudního řádu platila v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (24. 10. 2018) a od té doby změn nedoznala.

44. Insolvenční správce prosazuje odpůřčí nárok v incidenčním sporu zahájeném podáním odpůřčí žaloby; tou přitom v souladu s § 235 odst. 2 insolvenčního zákona odporuje (právě jen) konkrétnímu právnímu jednání dlužníka. Procesním odrazem uvedeného principu je, že odpůřčí žaloba musí obsahovat (aby byla dostatečně určitá a prosta vad) též vyličení rozhodujících skutečností, týkajících se konkrétního právního jednání dlužníka, jemuž je odporováno (§ 79 odst. 1 o. s. ř.).

45. Judikatura i literatura je ustálena v závěru, že o změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.) jde nejen tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě, nebo požaduje-li na základě stejného skutkového základu více, než požadoval v původní žalobě, ale i tehdy, požaduje-li žalobce sice i nadále stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vyličil v původní žalobě [v judikatuře srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. [21 Cdo 2502/2000](#), uveřejněný pod číslem 21/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3321/2020](#), uveřejněného pod číslem 58/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář“), str. 622]. Je-li podání žalobce podle svého obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) změnou žaloby, pak tomu, aby se soud prvního stupně vyslovil k přípustnosti takové změny usnesením vydaným podle § 95 o. s. ř. nepřekáží, že žalobce tomuto procesnímu úkonu přisuzuje jiný význam (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. [29 Odo 439/2002](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročník 2204, pod číslem 172).

46. Návrh na změnu žaloby je podáním ve věci samé, s nímž jsou spojeny (mimo jiné) hmotněprávní účinky. V případě nově uplatněné části nároku nastávají hmotněprávní účinky dnem, kdy soudu došla změna žaloby nebo dnem, kdy byl tento úkon učiněn do protokolu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [23 Cdo 3200/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [29 Cdo 2014/2011](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [23 Cdo 1383/2018](#); v literatuře shodně Komentář, str. 625, marg. číslo 5.).

47. Lze doplnit, že přímo při výkladu § 235 a násl. insolvenčního zákona Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. [29 ICdo 19/2016](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2019, pod číslem 67, uzavřel, že i pro odpůřčí žalobu podle insolvenčního zákona platí, že pro posouzení rozsahu vázanosti žalobou je určující vyličení skutkových okolností a žalobní návrh, přičemž je třeba vždy posuzovat celou žalobu podle jejího obsahu. Naopak není rozhodné, jak věc po právní stránce posoudí (v žalobě) žalobce. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2022, sen. zn. [29 ICdo 12/2020](#), uveřejněný pod číslem 101/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

48. Vztaženo do poměrů projednávané věci žalobce ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (13. 1. 2020), podal odpůřčí žalobu, v níž (toliko) požadoval určit neúčinnost převodů finančních prostředků z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného a blíže nekonkretizovaného „smluvního závazku“ dlužníka s žalovaným a požadoval, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč. Až v podání ze dne 22. 7. 2020 (č. l. 60-63), nazvaném „vyjádření k vyjádření žalovaného“ a učiněném po uplynutí uvedené lhůty, navrhl určit neúčinnost zástavní smlouvy a požadoval, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč s tím, že jako eventuální petit vznesl požadavek na určení neúčinnosti jednání dlužníka spočívajícího v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn v neprovádění plateb s tím, že požaduje, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč.

49. Podání žalobce ze dne 22. 7. 2020 zcela zjevně nepředstavovalo upřesnění žaloby, ale šlo o její změnu již proto, že žalobce navrhl eventuální petit. Kromě toho v označeném podání požadoval určení neúčinnosti jiného právního jednání než v žalobě, a to zástavní smlouvy. V eventuálním petitu pak žádal o vyslovení neúčinnosti nikoli plateb dlužníka (což byl požadavek obsažený v žalobě), ale jednání dlužníka spočívajícího v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit pokyn k neprovádění plateb. O této změně žaloby byl insolvenční soud povinen rozhodnout podle § 95 o. s. ř.; namísto toho insolvenční soud věc projednal a rozhodl o ní v duchu takto změněné žaloby „bez dalšího“. O tom, že ani insolvenčnímu soudu v té době nebylo zřejmé, co je předmětem sporu (respektive že se lišil náhled na předmět sporu mezi insolvenčním soudem a odvolacím soudem), svědčí následný průběh řízení, kdy až na základě pokynu odvolacího soudu rozhodl insolvenční soud doplňujícím rozsudkem ještě o původním žalobním požadavku.

50. Nápravu popsaného procesního pochybení nezjednal ani odvolací soud, který veden mylným názorem, že předmětem odvolacího řízení je „nová žaloba“, v odvolacím řízení projednal „fakticky“ rozšířenou část žaloby. Tím zatížil řízení stejnou vadou i odvolací soud.

51. O „novou žalobu“ v daném případě nešlo, neboť žalobce na základě nezměněného skutkového stavu žádal pouze něco jiného (zpochybňoval jiná než původně uváděná právní jednání dlužníka), avšak žaloba i nadále směřovala ke stejnému konečnému výsledku, tj. prostřednictvím odpůřčí žaloby dosáhnout toho, aby byla žalovanému uložena povinnost uhradit do majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč, která byla poté, co nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení, převedena z účtu dlužníka na účet žalovaného. Kdyby mělo jít o „novou žalobu“ a fakticky o dva nároky, jak dovozoval odvolací soud, pak by v případě úspěchu žalobce s „oběma žalobami“ došlo ve výsledku k tomu, že by žalovaný byl povinen uhradit do majetkové podstaty dlužníka nikoli 2 772 651 Kč, ale částku 5 545 302 Kč. K takovému výsledku žalobce zjevně nesměřoval (takový záměr změnou žaloby neprojevil).

52. Podle ustálené soudní praxe vada řízení spočívající v tom, že soud prvního stupně v řízení jednal a meritorně rozhodl o změněné žalobě, aniž se předtím vyslovil o návrhu na změnu žaloby usnesením vydaným podle § 95 o. s. ř., nemůže být zhojena v odvolacím řízení a je důvodem pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5030/2017](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. [32 Cdo 2083/2019](#)).

53. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), zrušil rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. ohledně prvního výroku, jímž změnil výroky II. - VIII. rozhodnutí insolvenčního soudu tak, že se žaloba doručená dne 22. 7. 2020 odmítá, jakož i v druhém (na zrušené části rozsudku závislém) výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. v odpovídající části (v bodech II.,

III., IV., V., VI. a VII. výroku) i je, včetně závislého bodu VIII. výroku o nákladech řízení a závislého výroku o nákladech řízení obsaženého v doplňujícím rozsudku a věc vrátil insolvenčnímu soudu ve zrušeném rozsahu k dalšímu řízení.

54. Na insolvenčním soudu nyní bude, aby rozhodl o navržené změně žaloby.

55. Právní názor Nejvyššího soudu je pro insolvenční soud a odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem a § 226 odst. 1 o. s. ř.).